Quercus
Boomkwekerij van den Berk

De bomen Top 10 voor golfbanen

Golfbanen zijn net als de McDonalds. Waar je ook bent, ze zijn overal hetzelfde. Of niet? Wat maakt de ene golfbaan anders dan de andere? Er is meer waarmee een golfbaan zich kan onderscheiden dan het aantal holes of de kwaliteit van de kantine. Bijvoorbeeld, de plek. De inpassing in het landschap is essentieel voor het onderscheidend vermogen van de golfbaan.

Nederland heeft voor een klein, plat land een grote diversiteit aan landschappen. Van duinen tot veenweidegebied, van schrale heidevelden tot natte uiterwaarden. Bij de meeste landschappen zijn het de bomen die de derde dimensie vormen. De boomsoorten (wilg, eik), boomstructuren (houtwallen, lanen) en de hoeveelheid bomen – of juist de afwezigheid ervan – bepalen voor een groot deel de herkenbaarheid van het landschap.

Auteur: Judith Westerink

Beuk vormboom
Boomkwekerij van den Berk

Veiligheid

Door hun oppervlakte drukken golfbanen een belangrijke stempel op hun omgeving. Een golfbaan kan een smet zijn op het landschap, maar ook een aanwinst. De inrichting en het beheer kunnen het verschil maken. Als een ontwerper recht wil doen aan de omgeving van de baan, is de keuze van de boom- en struiksoorten de sleutel tot een mooie inpassing.

De landschappelijke waarde is slechts een van de vele functies van bomen. We willen bomen om de golfer meer te laten genieten. Bomen zijn mooi. Ze maken de fairway spannender omdat ze strategische mogelijkheden geven in het spel en vanwege het visuele effect van verbergen en doorkijken. Ook gebruiken we bomen voor praktische doelen om schaduw te geven tegen de brandende zon, als windscherm en als begrenzing van de baan. Bomen bieden veiligheid door een barrière te vormen voor rondvliegende ballen. Zo illustreren bomen een hoge verantwoordelijkheid van de ontwerper: balans geven tussen ecologie, schoonheid, vorm en functie.

Park, boomgaard of uiterwaarden

De verschillende boomsoorten geven een palet aan mogelijkheden. Met bomen kun je een park maken (paardekastanje, rode beuk in compositie met groepen en solitairen) of ee bos (berk, eik, grove den in grotere aantall bij elkaar). Of wil je een boomgaard (noten kersen, peren) of een polder (rijen iepen en populieren)? Heeft de baan veel waterparti en een hoge grondwaterstand? Dan moete het wilgen en elzen worden met riet en bie Met bomen kun je sfeer maken. Landelijk r leilinden, fruitbomen en beukenhagen. Dub lanen doen denken aan landgoederen. Ook seizoenen kunnen een inspiratiebron zijn. D eens aan een lange lente met diverse bloei bomen en struiken zoals krentenboompje, p of meidoorn. Of een herfstexplosie met div esdoornsoorten.

Inheems

Inheemse soorten sluiten goed aan bij de natuurlijke omgeving. Golfbanen zijn vaak prima plaatsen voor het spotten van vogels eekhoorntjes. Inheemse boomsoorten trekk veel meer biodiversiteit aan dan uitheemse. 'Rommelige hoekjes' met struiken, dood ho en afgevallen blad zijn goed voor kleine zoo dieren en vogels. Bloeiende soorten oefene aantrekkingskracht uit op bijen en vlinders. Aansluiten bij de in het landschap voorkom de boomsoorten geeft de beste garantie da

bomen ook op de golfbaan willen groeien. Een verkeerde 'match' tussen boomsoort en groeiplaats is één van de meest voorkomende oorzaken van slecht groeiende en overlast gevende bomen. De groeiplaatsinrichting blijft echter een aandachtspunt, omdat bij de aanleg van de meeste golfbanen de natuurlijke bodem volledig op de schop gaat. Vaak blijkt het noodzakelijk voor de bomen aparte maatregelen te nemen, zoals gronduitwisseling of het toedienen van de juiste mycorrhizaschimmels.

Bestaande bomen

Als een nieuwe golfbaan wordt aangelegd, is er altijd sprake van een plek met een historie van inrichting en gebruik. Soms staan er bomen. Door deze bomen in te passen in het ontwerp, kan al vanaf de opening van de golfbaan van de kwaliteit van deze bomen gebruik worden gemaakt. Het ontwerp moet dan wel recht doen aan de groeiplaatseisen van de in te passen bomen en rekening houden met de afmetingen van hun wortelstelsels. Tot slot moet nog iets gezegd worden over de beperkingen van bomen. De bomen groeien helaas niet tot in de hemel. Een aantal boomsoorten is gevoelig voor bepaalde ziekten en aantastingen. Sommige aantastingen, zoals lindebladluis, kunnen leiden tot overlast. Enige hinder door bomen is echter normaal. De schaduw kan ertoe leiden dat het gras minder goed groeit (hoewel er ook schaduwtolerante grassoorten zijn). Alle bomen geven 'rommel' in de vorm van afgevallen blad, naalden, takjes en vruchten. De plaatsing van de bomen is daarom van belang. Maar ook het wegschuiven van dennenappels om de bal goed te kunnen raken heeft zo zijn charme.

Ga eens fietsen

Golfbaanontwerpers zouden eerst een eind moeten gaan fietsen in de omgeving van hun golfbaan om inspiratie op te doen. Bovendien zouden zij zich meer in de eigenschappen en groeiplaatseisen van de te planten soorten moeten verdiepen. Deskundigheid op het gebied van bomen is overigens niet alleen bij het ontwerp van belang. Ook om de bomen goed te kunnen verzorgen, en om de veiligheid te waarborgen, is bomenkennis belangrijk.

Berk op Rozendaelsche

Vormgevingsmogelijkheden met bomen voor golfbanen:

Solitairen (alle bomen eerste grootte)
Groepen (combinaties van soorten, ook kleinere)
Rijen (populier, wilg, iep)
Lanen (eik, beuk, linde, iep)
Houtwallen (els, eik, berk)
Hagen (beuk, haagbeuk, veldesdoorn)
Berceaus (oude fruitrassen)
Bossages (den, berk, eik, veldesdoorn, sleedoorn)

Grove den op Herkenbosch

De auteur Judith Westerink is werkzaam bij BTL Bomendienst. BTL Bomendienst heeft kennis in huis o het ontwerpen met en het beheren van bomen. Als o deel van de BTL groep kan Bomendienst tevens gebru maken van de ervaring van landschapsarchitecten, ec gen en hoveniers. BTL kan de greenkeeper ter zijde st met advies over bijvoorbeeld de geschiktheid van de bodem in relatie tot de boomsoortenkeuze of met ee inventarisatie/ inspectie en een beheerplan. Ook kan Bomendienst het volledige bomenbeheer voor u verzo van boomcontrole tot snoeien.

Top 10	Boomsoort	Latijnse namen	Grootte	Inheems of uitheems	Sfeer	Schaduw	Bodem	Overige kenmerken	Toepassing
1	Eik	(robur, petraea)	Groot	Inheems	'Wild en stoer'	Semi-transparant	Alle bodems, niet te nat	Hoge biodiversiteit	Solitair, lanen, groepen, houtwalle
2	Linde	(tomentosa, cordata, europaea)	Groot	Inheems	'Hoeven en dorpspleinen'	Gesloten kroon	Alle bodems, niet te extreem	Afgezien van tomentosa gevoelig voor lindebladluis	Solitair, lanen, groepen, snoeivormen
3	Beuk	(sylvatica, Atropunicea)	Groot	Inheems	'Parken en landgoederen'	Gesloten kroon	Niet op zeer zware klei	Laat grasgroei onder boom-kroon niet toe	Solitair, lanen, groepen, hagen
4	Iep	(Resista-rassen)	Groot	Inheems en uitheems	'Ruimte en wind'	Gesloten kroon	Alle bodems	Bedreigde soort, kan goed tegen harde (zee)wind	Solitair, lanen, groepen
5	Den	(sylvestris)	Midden-maat	Min of meer inheems	'Bos en hei'	Transparant	Gespecialiseerd in 'moeilijke' bodems	Dennenappels	Groepen, bossages
6	Berk	(pendula, pubescens)	Groot	Inheems	'Vriendelijk en natuurlijk'	Transparant	Gespecialiseerd in 'moeilijke' bodems	Witte stam	Groepen, houtwallen, solitair
7	Els	(glutinosa, incana)	Midden maat	Inheems	'Water en houtwallen'	Semi-transparant	Niet te arm	Geschikt voor hakhoutbeheer	Houtwallen, singels
8	Krentenboompje	(lamarckii)	Klein	Inheems	'Lieflijke seizoenen'	Transparant	Alle bodems	Alle seizoenen opvallend	Groepen
9	Haagbeuk		Midden maat	Inheems	'Tuinen en hagen'	Gesloten kroon	Niet te nat, niet te droog	Laat zich goed snoeien	Solitair, groepen, hagen
10	Oudhollandse fruitrassen		Klein tot midden maat	Inheems	'Boomgaarden en berceaus'	Transparant	Niet op arme bodems	Vruchtval	Rijen, berceaus

Tabel 1: Bomen top 10

De bomen top 10 is slechts een zwakke afspiegeling van de enorme soortenrijkdom die de golfbaanontwerper ter beschikking staat. De nadruk ligt op de voor de Nederlandse landschappen belangrijke soorten, maar de top 10 is ook daarin niet uitputtend. De wilg paste er al niet meer bij! Bovendien gaat het meer om de combinatie van boomsoorten, die een landschap typeren, dan om een enkele soort.

Kersenboom op de Batouwe